

УДК 37.013:316.77

DOI:

Ален Зінорук, аспірант кафедри педагогіки
Національного університету біоресурсів і природокористування України

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ “КОМУНІКАТИВНІ УМІННЯ”

Статтю присвячено розкриттю змісту поняття “комунікативні уміння”, а також споріднених дефініцій з метою вдосконалення наявного категоріального апарату.

Досліджено та систематизовано різні підходи вітчизняних фахівців до визначення наступних близьких або тотожних за змістом понять: “комунікативні уміння”, “комунікативні навички”, “комунікативні здібності”, “комунікативні компетенції”, “комунікативна компетентність”. З'ясовано, що в широкому розумінні поняття “комунікативні уміння” у вітчизняній науковій літературі часто застосовується як синонім комунікативних компетенцій або комунікативної компетентності. У вузькому розумінні комунікативні уміння розглядаються як набудова над базисом комунікативних навичок, а загальне змістове поле цих двох дефініцій відповідає змістовому полю поняття “комунікативна компетентність”.

Побудовано модель змістового поля поняття “комунікативні уміння” у вузькому розумінні та споріднених із ним понять “комунікативна компетентність” та “комунікативні навички”. Сформульовано авторське визначення поняття “комунікативні уміння” в широкому та вузькому розумінні. У вузькому значенні під комунікативними уміннями пропонується розуміти набудову над комплексом комунікативних навичок, що набувається особистістю у процесі вдосконалення власних комунікаційних практик на принципах гнучкої адаптації та підвищення їх продуктивності та ефективності. У більш широкому розумінні комунікативні уміння можуть застосовуватись як синонім комунікативної компетентності.

Ключові слова: комунікативні уміння; комунікативні навички; комунікативні здібності; комунікативні компетенції; комунікативна компетентність.

Табл. 1. Рис. 1. Літ. 7.

Ален Zinoruk, Postgraduate Student of the Pedagogy Department, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

THE ESSENCE OF THE CONCEPT “COMMUNICATIVE SKILLS”

The article is devoted to the disclosure of the essence of the concept “communicative skills” as well as related definitions in order to improve the existing categorical apparatus.

Various approaches of domestic proficient with a view to determining similar in meaning and equivalent concepts have been studied and systematized to the following definitions: “communicative skills”, “communicative attainments”, “communicative abilities”, “communicative competencies”, “communicative competence”. The concept “communicative skills” in the domestic scientific literature is often used as a synonym of communicative competencies or communicative competence was found in the broad sense. Communicative skills are seen as a superstructure over the basis of communicative attainments and the common content field of these two definitions corresponds to the semantic field of the concept “communicative competence” in the narrow sense.

The model of the content field of the concept “communicative skills” in the narrow sense and related concepts of “communicative competence” and “communicative attainments” is constructed. The author’s definition of the notion “communicative skills” in the broad and narrow sense is formulated. Communication skills in the narrow sense are proposed to mean the addition of a set of communication skills acquired by a person during the process of improving their own communication practices, which are based on the principles of flexible adaptation and increasing their productivity and the effectiveness of changes. Communicative skills can be used as a synonym of communicative competence in the broader sense of the term.

Keywords: communicative skills; communicative attainments; communicative abilities; communicative competences; communicative competence.

Постановка проблеми. В умовах становлення новітньої соціально-економічної парадигми, відомої, як Індустрія 4.0, на перший план у системі ключових компетенцій фахівця виходять комунікативні уміння та креативні компетенції. Прискорена динаміка соціально-економічних систем становить до фахівця такі вимоги, як адаптивність

до змін у соціальному оточенні, здатність до ефективною роботи з інформаційними джерелами та до обміну інформацією, уміння чітко і без можливості подвійних трактувань доносити свою думку до аудиторії чи окремого контрагента. В сучасному розумінні саме гуманітарний розвиток студентів розглядається як ключова складова системи вищої освіти [2].

Компетентнісний підхід, що став основою трансформації сучасної вітчизняної вищої освіти, передбачає чітке виокремлення комунікативних компетенцій. Традиційна система освіти в сучасних умовах демонструє недовіру, оскільки сучасному фахівцеві недостатньо набути певного комплексу професійних знань та умінь, щоб бути конкурентоспроможним на ринку праці. Професійні знання та уміння сьогодні зазнають прискорених змін, тому для фахівця більш важливими є наявність комунікативних умінь, творчих компетенцій, а також здатність до перманентного професійного зростання у процесі безперервного опанування професійними знаннями, що постійно оновлюються.

З огляду на це, завдання чіткого визначення змістового наповнення дефініції “комунікативні уміння” видається актуальним і своєчасним завданням.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

У вітчизняній науковій літературі часто застосовуваними є близькі або тотожні за змістом категорії “комунікативні уміння”, “комунікативні навички”, “комунікативні здібності”, “комунікативні компетенції”, “комунікативна компетентність”. Зміст зазначених дефініцій, застосовуваних стосовно до вищої освіти, досліджувався низкою фахівців, такими як: М. Айзенбарт [1], Т. Каменева [3], І. Максименко та Т. Шепеленко [4], Л. Пляка [5], Г. Сегач [6], Л. Тригуб та І. Власенко [7], що сформулювали визначення, як загальних дефініцій, так і підкатегорій відповідно до окремих спеціальностей.

Утім, робіт, присвячених визначенню змістових полів зазначених дефініцій та їх співвідношення, досі ще бракує, що і становить нерозв’язану частину загальної проблеми, що є предметом пропонованого дослідження.

Враховуючи вищесказане, **мету статті** формуємо як окреслення змісту поняття “комунікативні уміння”, а також споріднених дефініцій, що має на меті вдосконалення наявного категоріального апарату.

Вклад основного матеріалу. Ситуація, що склалася у вітчизняній науковій літературі навколо понять “комунікативні уміння”, “комунікативні навички”, “комунікативні здібності” та близьких за змістом або тотожних, таких як “комунікативні компетенції” та “комунікативна компетентність”, частково зумовлена їх походженням із закордонної освітньої практики, що призвело до виникнення комплексу споріднених чи синонімічних понять, що частково або повністю замінюють одне одного. Однак з огляду на те, що змістовні відтінки та змістовні поля значень зазначених

понять мають певні відмінності, доцільно дослідити різні підходи до їх визначення у науковій практиці.

Дослідниця Т. Каменева, аналізуючи комунікативні уміння як складову частину професійного мовлення психолога, використовує у своїй статті дефініції “комунікативні уміння” та “комунікативні компетенції” як тотожні. Автор розглядає комунікативні уміння, як складник поняття “мовленнєва компетенція” (“мовленнєва компетентність”), що визначається, як основа професійних компетенцій фахівців будь-яких галузей та визначальний фактор професійної конкурентоспроможності на ринку праці. У процесі дослідження вона також аналізує споріднені категорії мовленнєвої компетенції, що дає змогу більш чітко окреслити змістовне поле зазначеного поняття, зокрема, автором проаналізовано категорії мовленнєвої майстерності, мовленнєвих навичок, комунікативної культури, комунікативної функції, комунікативних ознак культури мовлення, комунікативної доцільності мовлення, комунікативних якостей мовлення, мовленнєвої поведінки, мовленнєвої діяльності, мовленнєвого спілкування та ін. [3].

Ланцюжки дефініцій, побудованих Т. Каменєвою, несе суттєву користь для розуміння глибини змістовних полів надкатегорії мовленнєвої компетенції та підкатегорії комунікативних компетенцій. Результатом проведеного нею дослідження стало визначення комплексу психолого-педагогічних, соціально-психологічних та загальнопсихологічних умов, що зумовлюють успішне формування мовленнєвої компетенції. Утім, детально аналізуючи споріднені категорії, чіткого визначення поняття “комунікативні уміння” Т. Каменєва не дає [3].

Натомість, М. Айзенбарт, розглядаючи у своїй статті поняття соціально-комунікативної компетенції, тісно пов’язує між собою поняття “соціальна компетенція” та “комунікативна компетенція”. Під соціальною компетенцією автор розуміє здатність до співпраці, наявність комунікативних навичок, громадянських і соціальних цінностей, уміння визначати особисті ролі в соціумі та долати проблеми в тих чи тих життєвих ситуаціях, а також мобільність у різних соціальних умовах. Необхідно відзначити, що М. Айзенбарт, посилаючись на закордонних учених, комунікативну компетенцію трактує як:

- комплекс знань про систему мови та її одиниці;
- здатність людини до спілкування вербальними засобами в різних видах мовленнєвої діяльності відповідно до поставлених комунікативних

завдань, а також здатність формулювати, розуміти та інтерпретувати висловлювання.

До її складників він відносить:

- володіння комунікативними технологіями;
- намагання зрозуміти проблеми та особливості контрагентів у комунікації;
- уміння розуміти невербальні компоненти: інтонації, міміку, жести;
- здатність попереджувати та врегульовувати конфлікти;
- практичні навички ораторського мистецтва;
- багатство словникового запасу;
- володіння нормами етики та етикету;
- здатність до емпатії;
- навички активного слухання;
- здатність виразно, але не надмірно застосовувати засоби невербальної комунікації;
- грамотне та стилістично внормоване писемне мовлення;
- здатність до аргументації думок;
- розвинене усне мовлення [1].

Формування соціально-комунікативної компетенції М. Айзенбарт розглядає як важливу психолого-педагогічну та соціальну проблему, неодмінну умову успішного навчання та самореалізації особистості, запоруку її нормального психологічного розвитку. Автор наводить таке визначення соціально-комунікативної компетенції особистості – це інтегральна база характеристика, що відбиває рівень уміння контактувати чи взаємодіяти з іншими людьми; дає можливість ефективно впливати на поведінку людей у середовищі спілкування; забезпечує оволодіння суспільною реальністю за рахунок використання комунікативних механізмів [1].

І. Максименко та Т. Шепеленко використовують дефініцію “комунікативні уміння”, розглядаючи її як властивість особистості, що ґрунтується на здібностях, характерологічних рисах та вольових якостях [4].

У дисертаційній роботі Г. Сегач використовує поняття “комунікативні уміння”, що визначаються як інтегративна властивість особистості, яка набувається на основі раніше засвоєних навичок і знань та виявляється у здатності здійснювати комунікативну діяльність у нових умовах. Автор підкреслює, що вважає комунікативні уміння утворенням більш високого порядку, ніж комунікативні навички, оскільки саме комунікативні уміння є завершальною стадією формування навичок [6].

З цією думкою варто погодитися, оскільки наявність знань та навичок слугує базисом, необхідним для формування умінь як адаптивного комплексу компетенцій, що дають змогу успішно

провадити діяльність в умовах змінного середовища.

Л. Пляка в своїй статті послуговується дефініцією “комунікативні здібності”, які, на думку автора, відіграють важливу роль в соціалізації індивіда, в його психологічному розвитку, а також у набутті необхідних форм соціальної поведінки. Комунікативні здібності поділяються на дві групи: володіння технікою контакту та спілкування та уміння користуватися особистісними комунікативними властивостями у процесі спілкування [5].

Л. Тригуб та І. Власенко розглядають комунікативні уміння як здійснення опосередкованої та безпосередньої взаємодії, уміння грамотно і правильно пояснювати свою думку і адекватно сприймати ту інформацію, що передає партнер у процесі спілкування. Розвиток комунікативних умінь зумовлений особистісними новоутвореннями не тільки у сфері інтелекту, але й у сфері особистісних характеристик, що мають особливе значення для професійної діяльності [7].

При цьому комунікативні навички Л. Тригуб та І. Власенко розглядають як свідомі, проте автоматизовані дії, які сприяють швидкому відбиттю у свідомості людини комунікативних ситуацій та визначають успішність сприйняття та розуміння об’єктивної реальності і відповідного впливу на неї у процесі комунікації. Автори визначають комунікативні навички як характеристику, що демонструє механізми взаємодії індивіда з іншими людьми у процесі комунікації, показує, чи правильно він їх розуміє та транслює дані, отримані від світу, навколишніх та самого себе. Крім того, Л. Тригуб та І. Власенко розрізняють комунікативні навички та уміння, що сприяють ефективному спілкуванню. Останнє поняття вони розглядають як більш широке, тобто його змістовне поле повністю охоплює поняття комунікативних навичок, а крім того, також містить здатність переконувати, уміння слухати, навички об’єктивно оцінювати людей та ін. Автори зазначають, що комунікативні уміння та комунікативні навички – це різні рівні оволодіння комунікативною діяльністю щодо оцінки ситуації, в якій відбувається спілкування, встановлення контакту, вироблення та передавання інформації, її сприйняття, планування й організації спілкування, забезпечення його ефективного перебігу та ін. [7].

Систематизуємо різні підходи до трактування зазначених споріднених дефініцій за допомогою таблиці.

Аналіз різних підходів до визначення поняття “комунікативні уміння” дає підставу зробити висновок, що зазначена дефініція використовується

Таблиця 1.

Визначення поняття “комунікативні уміння” та споріднених із ним дефініцій

Автор	Поняття	Трактування
1	2	3
Т. Каменсва	Комунікативні уміння Комунікативні компетенції	Застосовує як синоніми. Визначає, як складову поняття “мовленнєва компетенція” (“мовленнєва компетентність”), що визначається, як основа професійних компетенцій фахівців будь-яких галузей та визначальний фактор професійної конкурентоспроможності на ринку праці [3]
М. Айзенбарт	Соціально-комунікативна компетенція	Це інтегральна базова характеристика, що відбиває рівень уміння контактувати чи взаємодіяти з іншими людьми; дає можливість ефективно впливати на поведінку людей в середовищі спілкування; забезпечує оволодіння суспільною реальністю за рахунок використання комунікативних механізмів [1]
І. Максименко, Т. Шепеленко	Комунікативні уміння	Властивість особистості, що ґрунтується на здібностях, характерологічних рисах та вольових якостях [4]
Г. Сегач	Комунікативні уміння	Інтегративна властивість особистості, що набувається на основі раніше засвоєних навичок і знань та виявляється у здатності здійснювати комунікативну діяльність в нових умовах. Є утворенням більш високого порядку, ніж комунікативні навички, оскільки саме комунікативні уміння є завершальною стадією формування навичок [6]
Л. Пляка	Комунікативні здібності	Відіграють важливу роль в соціалізації індивіда, в його психологічному розвитку, а також у набутті необхідних форм соціальної поведінки. Поділяються на дві групи: володіння технікою контакту та спілкування та уміння користуватися особистісними комунікативними властивостями у процесі спілкування [5]
Л. Тригуб, І. Власенко	Комунікативні уміння	Здійснення опосередкованої та безпосередньої взаємодії, як уміння грамотно та правильно пояснювати свою думку та адекватно сприймати ту інформацію, що передає партнер у процесі спілкування [7]
	Комунікативні навички	Характеристика, яка демонструє механізми взаємодії індивіда з іншими людьми у процесі комунікації, показує, чи правильно він їх розуміє та транслює дані, отримані від світу, оточуючих та самого себе [7]

різними авторами як у широкому, так і в більш вузькому значенні. У широкому трактуванні дефініція “комунікативні здібності” є за своїм змістовним полем тотожною поняттю “комунікативні компетенції” (“комунікативна компетентність”).

У більш вузькому розумінні комунікативні уміння відрізняються від комунікативних навичок. Співвідношення останніх двох дефініцій є доволі складним, оскільки вони, з одного боку, поділяють змістовне поле певної надкатегорії, яку як раз можна назвати комунікативною компетентністю або комплексом комунікативних компетенцій, а з іншого – можуть розглядатись, як базис (комунікативні навички) та надбудова (комунікативні уміння). На рис. 1 представлено модель співвідношення змістовних полів зазначених дефініцій.

Поняття комунікативних здібностей не можна

розглядати, як синонім поняття комунікативні уміння. У визначенні автора Л. Пляки воно є ширшим за комунікативні уміння і охоплює, як особистісні комунікативні властивості так і техніку володіння ними [5].

Сформулюємо власне визначення поняття “комунікативні уміння” в широкому та у вузькому значенні.

У вузькому значенні під комунікативними уміннями ми розуміємо надбудову над комплексом комунікативних навичок, що набувається особистістю в процесі вдосконалення власних комунікаційних практик на принципах гнучкої адаптації та підвищення їх продуктивності й ефективності.

У більш широкому розумінні комунікативні уміння можуть застосовуватись як синонім комунікативної компетентності.

Рис. 1. Модель змістовного поля поняття “комуникативні вміння” та споріднених із ним

Принцип ефективності полягає у тому, що комунікація повинна приносити максимальний очікуваний ефект при мінімальних витратах часу та зусиль контрагентів. Принцип продуктивності означає, що успішна комунікація має приносити додаткові позитивні результати: як безпосередні, так і віддалені. Продуктивна комунікація є підґрунтям для розвитку сталих комунікаційних зв'язків. Принцип гнучкої адаптації полягає у тому, що умови комунікаційної ситуації можуть бути відмінними від очікуваних або змінюватися протягом комунікації, що вимагає від індивіда здатності усвідомлювати такі зміни та підлаштовуватись під них.

Висновки з дослідження. Як показало проведене дослідження, категоріальний апарат сфери комунікативних компетенцій є досить складним, а змістовні поля базових категорій – недостатньо чітко окресленими. Це має наслідком наявність широкого та вузького трактування поняття комунікативних умінь, недостатню чіткість співвідношень понять “комуникативні вміння”, “комуникативні навички”, “комуникативні здібності”, “комуникативні компетенції” та “комуникативна компетентність”, а також розмитість змістовних полів зазначених дефініцій.

У цій статті було уточнено поняття “комуникативні вміння” та встановлено його змістовне поле, втім, проблема потребує подальших досліджень, особливо стосовно субкатегорій, надкатегорій та близьких за змістом понять у галузі комунікативної компетентності, що має зумовити напрям подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Айзербарт М.М. Сутність поняття “соціально-комуникативна компетентність” в сучасній науковій

парадигмі. *Молодий вчений*. 2017. №4.3 (44.3). С. 1–4.

2. Ісаєва О., Шайнер Г. Гуманітарний розвиток студентів як складова системи вищої освіти. *Молодь і ринок*. 2021. №10 (196). С. 58–62.

3. Каменева Т.В. Комуникативні вміння як складова професійного мовлення психолога. *Проблеми сучасної психології*: зб. наук. пр. 2019. Вип. 15. С. 221–228.

4. Максименко І.Г., Шепеленко Т.Л. Теоретико-методичні засади формування комунікативних умінь студентів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін. URL: <https://bit.ly/3LvsGwc> (дата звернення: 22.02.22).

5. Пляка Л.В. Психологічні особливості формування комунікативних здібностей у майбутніх провізорів. URL: <https://bit.ly/3KgZ4BE> (дата звернення: 22.02.22).

6. Сагач Г.М. Формування комунікативних умінь студентів економічного університету в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Інститут педагогіки і психології професійної освіти. Ужгород, 1999. 12 с. <https://bit.ly/3MzPA66>

7. Тригуб Л.П., Власенко І.В. Комуникативні навички та вміння для ефективного вивчення англійської мови самостійно. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія*. 2019. №40. Т. 2. С. 137–140.

REFERENCES

1. Aizerbart, M. M. (2017). Sutnist poniatia “sotsialno-komunikatyvna kompetentsiia” v suchasni naukovi paradymy [The essence of the concept of “social-communicative competence” in the modern scientific paradigm]. *Young Scientist*. No. 4.3 (44.3). pp. 1–4. [in Ukrainian].

2. Isaieva, O. & Shainer, H. (2021). Humanitarny rozvytok studentiv yak skladova systemy vyshchoi osvity [Humanitarian development of students as a component of the higher education system]. *Youth and market*. No. 10 (196). pp. 58–62. [in Ukrainian].

3. Kamenieva, T. V. (2019). Komunikatyvni vminnia yak skladova profesiinoho movlennia psykhologa [Communicative skills as a component of professional speech of a psychologist]. *Collection of scientific works “Problems of Modern Psychology”*. Vol. 15. pp. 221–228. [in Ukrainian].

4. Maksymenko, I. H. & Shepelenko, T. L. Teoretyko-metodychni zasady formuvannia komnktyvnykh umin studentiv u protsesi vyvchennia psykhologo-pedahohichnykh dystsyplin [Theoretical and methodological principles of forming students' communicative skills in the process of studying psychological and pedagogical disciplines]. Available at: <https://bit.ly/3LvsGwc> (Accessed 22 Feb. 2022). [in Ukrainian].

5. Pliaka, L. V. Psykhologichni osoblyvosti formuvannia komunikatyvnykh zdibnostei u maibutnikh provizoriv [Psychological features of the formation of

communicative abilities in future pharmacists]. Available at: <https://bit.ly/3KgZ4BE> (Accessed 22 Feb. 2022). [in Ukrainian].

6. Sahach, H. M. (1999). Formuvannya komunikatyvnykh umin studentiv ekonomichnoho universytetu v protsesi vyvchennia psykholoho-pedahohichnykh dystsyplin [Formation of communicative skills of students of the University of Economics in the process of studying psychological and pedagogical disciplines]. *Extended*

abstract of Doctor's thesis. Institute of Pedagogy and Psychology of Vocational Education. Uzhhorod, 12 p. Available at: <https://bit.ly/3MzPA66> [in Ukrainian].

7. Tryhub, L. P. & Vlasenko, I. V. (2019). Komunikatyvni navychky ta vminnia dlia efektyvnoho vyvchennia anhliiskoi movy samostiino [Communication skills and abilities for effective learning of English independently]. *Scientific Bulletin of the International Humanities University. Series. Philology*. No. 40. Vol.2. pp. 137–140. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 22.03.2022

УДК 007:070.4:378.4] (477.63)

DOI:

Ольга Баніт, магістр Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ТВОРЧА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ

У статті розглянуто роль сучасних форм розвитку творчого потенціалу у процесі професійної підготовки студентів-журналістів. Визначено значення творчості не лише у професійній діяльності, а й процесі професійної підготовки спеціалістів галузі. Розглянуто провідні сучасні форми розвитку творчого потенціалу студентів спеціальності “Журналістика”. Особливе значення надано методу проєктів як провідному для розвитку професійно важливих якостей журналістів. Наголошено на можливості використання педагогом результатів творчих завдань для оцінки готовності студентів до професійної діяльності.

Ключові слова: професійна підготовка; журналісти; творчість; творча індивідуальність; творча активність.

Лім. 8.

Olha Banit, Master Dnipro Oles Honchar National University

CREATIVE COMPONENT OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE JOURNALISTS

The article considers the role of modern forms of creative potential development in the process of professional training of student journalists. The profession of a journalist requires a person of creative individuality, the ability to act in unusual conditions, independence, self-improvement and self-development, creative thinking, the ability to create new and original. The importance of creativity not only in professional activity, but also in the process of professional training of specialists in the field is determined. It is emphasized that creative activity is a higher level of cognitive activity and involves theoretical understanding of knowledge, rapid expression of cognitive interest, finding an effective way to solve the problem. The leading modern forms of development of creative potential of students of the specialty “Journalism” are considered. These include, in particular, a study tour, independent work (for example, the project method), tasks related to the use of technical means and information from the Internet. It is proved that technical means and the Internet should be considered as a component of a journalist's creative activity. It is shown that the use of the Internet can have negative consequences for students' communication skills and impair their ability to communicate interpersonally, the ability to argue their point of view, speak and write competently. Effective learning tasks for the development of communication skills are conducting training interviews and press conferences using a dictaphone, finding sources of information over the phone and communicating with them. Particular importance is attached to the project method as a leader for the development of professionally important qualities of journalists (reflective, research, managerial, communicative, presentation, collaboration skills). Emphasis is placed on the possibility of the teacher using the results of creative tasks to assess the readiness of students for professional activities.

Keywords: professional training; journalists; art; creative individuality; creative activity.

Постановка проблеми. Здатність до творчості є однією із професійних рис журналістів. Зробити свою діяльність успішною має змогу журналіст, який є творчою особистістю, здатною до самовдосконалення та саморозвитку. Суспільство потребує журналістів з високою професійною культурою, широкою

ерудицією, вираженою творчою індивідуальністю. Остання передбачає здатність особистості до самовизначення, саморегулювання, самореалізації та самовдосконалення у сучасному суспільстві.

Водночас творчість – складова не лише професійної діяльності, а й професійної підготовки журналістів. За допомогою творчих завдань